

Vedoucovský posudek bakalářské práce Heleny Kunertové *Hádání Chytrosti s Upřímností – edice a jazykový rozbor*

Autorka se ve své bakalářské práci ujala zpřístupnění jedinečné středověké literární památky zvané tradičně *Hádání Chytrosti s Upřímností* a dochované v jediném opisu v Jenského kodexu z přelomu 15. a 16. století. Tento převážně rukopisný konvolut je významným zdrojem českých děl husitského období, ale zatím se mu dostalo pozornosti hlavně ze strany uměnovědců a historiků. Jeho důležitost pro kulturní dějiny českých zemí pozdního středověku zdůrazňuje i faksimile, které vyšlo v roce 2009 spolu s komentářovým svazkem obsahujícím i transliterovaný přepis celého konvolutu. Kriticky však byly památky Jenského kodexu zpřístupněny jen ojediněle. V roce 1903 vydal Zdeněk Nejedlý *Satirický list Luciperův k Lvovi z Rožmitálu* a teprve nedávno, po více než sto letech byla zpracována kritická edice dalšího z textů Jenského kodexu, staročeského překladu *Tabulí Mikuláše z Drážďan*, jenž byla autorce bakalářské práce v mnohém oporou (Homolková – Dragoun 2016). Je chvályhodné, že se autorka rozhodla edičně zpracovat další památku z tohoto kodexu.

Předkládaná práce je pojata filologicky a poněkud šířeji, než naznačuje její název „*Hádání Chytrosti s Upřímností – edice a jazykový rozbor*“. Edice *Hádání*, která je umístěna z formálních důvodů do přílohy, tvoří východisko práce. Skládá se z transliterovaného přepisu nerozsáhlého prozaického textu, který v rukopisu zabírá 12 stran, a z jeho komentované transkripce. Autorka práce využila existující paleografický přepis Milady Homolkové doprovázející faksimile a pečlivě jej zkontrolovala s rukopisem. Zachytila zjevné chyby ve čtení a připojila vlastní interpretace. Je škoda, že opravy nejsou v kritickém aparátě vypsány nebo alespoň naznačen jejich počet v ediční poznámce, neznalý čtenář si nemůže udělat představu o tom, nakolik to bylo pro práci přínosné.

Transkribované vydání je opatřeno kritickým aparátem, v němž jsou uvedeny emendace, mladší přípisky a určení citací. Zpracování edice *Hádání* bylo náročné, vyžádalo si pečlivé studium historických mluvnic a slovníků a pravidelné konzultace studentky s vedoucí práce jak nad formou edice, tak především nad obsahem, protože v textu zapsaném na přelomu 15. a 16. století se skrývají početné jazykové problémy na různých rovinách. Z nich zmiňme především dobový pravopis, který využívá pro zápis téhož jevu jak diakritických znamének, tak spřežek. Proto je například zápis jotace v krátkých slabikách nejednoznačný a dovoluje několik interpretací. V problematice interpretaci toho, zda se jedná o psaní spřežek s písmenem *i* (užití např. digrafů *zi* a trigrafů *czy*, *rzi*), nebo o případy nenáležité jotace, se autorka rozhodla správně dát přednost spřežkám a nezatěžovat kritický aparát emendacemi. Omylem zůstala v edici jotace v krátké slabice po hlásce *s* u reflexiva *sě* (*radie sě o to, bojjece sě* s. 82), což je jen záležitost pravopisná, jak se i hodnotí v ediční poznámce („zvrtné zájmeno *fie* přepisujeme *se*“ s. 28). Komplikovaná a náročná na interpretaci se zdá být textová tradice *Hádání*, jak lze tušit z porušených míst a z vložených popisů iluminací, které na několika místech vstupují do promluv postav a celkově narušují plynulost sporu. Též syntaktická stránka *Hádání* není vzhledem k svému obsahu na některých místech úplně jasná.

Tolik k příloze, vraťme se k samotné práci, v níž se projevuje filologický přístup: nejprve je detailně představen obsah a historie Jenského kodexu. Poté následuje literárně zaměřená kapitola o žánru sporu a poté o samotné skladbě *Hádání Chytrosti s Upřímností*. V této části oceňuji důraz autorky na dvacet iluminací, které nejen text doprovázejí, ale výrazně se podílejí na jeho interpretaci, neboť příhodně doplňují omezenou slovní charakteristiku aktérů sporu. To bylo také důvodem, proč autorka tyto iluminace zařadila i do samotné edice. Vítám také výklad odkazů na konkrétní historické události a osoby a srovnání biblických citátů se zástupci čtyř redakcí staročeského překladu Bible.

Následně je zařazena podrobná ediční poznámka k oběma přepisům v příloze a až poté přichází na řadu jazyková analýza, která by měla tvořit základ práce. Je rozdělena na dvě kapitoly, pravopisnou analýzu a rozbor vybraných jazykových jevů. Popis pravopisu je důkladný a vyčerpávající, podrobně zkoumá zápisy vybraných hlásek (c, č, ř, s, š, ž) a uvádí přehledně způsoby jejich zápisu na určitých pozicích ve slově. Za důležité pokládám zjištění, že znaménka v zápisu nemusejí mít jen diakritickou funkci, ale též zvýrazňovací: Jde o případ slova *moc* zapsaného na konci řádku jako *moč* místo obvyklého *mocz* (s. 33). Upozornila bych však také na drobnou nepřesnost ve výpočtech, které se autorka dopouští. Analýza vychází z transliterovaného přepisu, v němž se upravuje hranice slova u předložek, které jsou v rukopise často psány dohromady s následujícím slovem. Z tohoto důvodu se například grafém dlouhé s (*f*) objevuje ve výsledcích analýzy jednou údajně i v pozici na konci slova (*przief* s. 34), protože v rukopise je tato předložka psána dohromady s následujícím výrazem (*prziefnaffi* 95v^b), avšak v edici je oddělena.

Oproti tomu rozbor dalších jazykových rovin je povrchnější a vybírá jen některé vybrané jevy, což výrazně kontrastuje s detailním popisem Jenského kodexu a událostí kolem jeho vzniku, dochování a druhém životě. Větší pozornost je vcelku věnována jen hláskoslovným jevům, některým slovesným tvarům a příklonné částici *ť*. Příliš stručně jsou pak pojednána substantiva a adjektiva, dalším slovním druhům není věnována vůbec žádná pozornost. Postrádám především analýzu nestandardních tvarů (*kněžé* s. 81, *tiemto novověřcom* s. 72) a ojedinělých slov (*pilňuje* s. 73, *ulísavá* s. 76, *vyzvelebiti* s. 82). Na syntaktické rovině pak jsou zmíněny znaky charakteristické pro dialogický text a stylistické aspekty textu. Podrobnější jazyková analýza by byla žádoucí, neboť by jistě mohla zpřesnit dobu vzniku této husitské památky a její textovou tradici.

Formální požadavky byly v bakalářské práci splněny. Co se týče jazyka práce, některá vyjádření jsou sice méně stylisticky obratná, ale vcelku nebrání správnému porozumění textu. V práci též najdeme jisté pravopisné chyby (např. na s. 25 je stranou uvedena navíc závorka: *g(ef)t* 92r^b.) a typografické nedostatky (např. kurziva není užívána důsledně nebo první řádek není v odstavci odsazen, a text je tak hůře přehledný). Chybějící interpunkci nacházíme i v edici (např. chybějící čárka za obsahovou větou: *vidúci, že neprospievá i mluví k svým milovníkóm* s. 76).

Dotazy k obhajobě:

1) Text *Hádání* podle autorky obsahuje delší „souvětí s množstvím vět vedlejších“ (s. 44). Jaké jsou nejčastější typy vedlejších vět a jaké spojky jsou užívány? Objevují se v textu také spojky v absolutním užití (*což, jenž* apod.)?

2) Budeme-li odkazy na události (basilejský koncil, vysvěcení Jana Rokycany arcibiskupem, přijetí kompaktát) považovat za aktuální, bylo *Hádání Chytrosti s Upřímností* sepsáno nedlouhou po roce 1436. Lze na základě jazykové stránky textu tuto dataci potvrdit, nebo vyvrátit?

3) Myslíte si, že iluminace a jejich popisy byly součástí prvopisu *Hádání*, nebo byly pozdější inovací při opisování textu, třeba právě při zápisu pro nákladně ilustrovaný Jenský kodex? Naznačují to nějaké textové nebo jazykové prvky v popisech (stejně nebo jiné lexikum, hláskoslovné nebo morfologické tvary apod.)?

I přes nedostatečný jazykový rozbor je práce Heleny Kunertové je cenná pro ediční zpracování *Hádání* a může sloužit jako báze pro budoucí výzkum tohoto zajímavého středověkého sporu. Práce splňuje požadavky kladené na bakalářské práce, proto ráda práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze 28. 8. 2018

Mgr. Kateřina Voleková, Ph.D.